

PM Rotel IX (Dnr KS 2021/255)

Betänkandet Havet och människan (SOU 2020:83)

Remiss från Miljödepartementet

Remisstid den 23 maj 2021

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Föredragande borgarrådet Katarina Luhr anför följande.

Ärendet

Miljömålsberedningen har lämnat ett betänkande gällande havsmiljön med förslag på hur havsmiljöarbetet ska se ut för att Sverige ska uppnå miljömålen och uppfylla de krav som Sverige har till följd av exempelvis EU-lagstiftning på området, såsom havsmiljödirektivet. Betänkandet i sin helhet kan tas del av på [regeringens hemsida](#).

Betänkandet utgör sammantaget en strategi för havsmiljöarbetet men inbegriper verksamheter inom flera politik- och utgiftsområden, exempelvis fiske, sjöfart, energiutvinning och försvarsverksamhet. Betänkandets förslag innehåller författningsförändringar och en ny havsmiljölag. Vidare föreslås två nya etappmål för miljömålsarbetet. Betänkandet innehåller även förslag i syfte att harmonisera genomförande av EU-direktiv och EU-förordningar som på olika sätt berör havsmiljön, exempelvis harmonisering av miljö kvalitetsnormer.

Kommunerna, särskilt kustkommunerna, lyfts fram som viktiga aktörer genom sitt ansvar för fysisk planering, strandskyddsdispenser, tillstånd och tillsyn samt VA-frågor. För att stärka kommunernas havsmiljöarbete och förtydliga deras ansvar lägger Miljömålsberedningen förslag som berör översiktsplanering, detaljplanering och strandskydd.

Miljödepartementet har remitterat betänkandet till bland annat Stockholms stad för yttrande.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, exploateringsnämnden, idrottsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, Stockholms Stadshus AB.

Stockholms Stadshus AB har i sin tur remitterat vidare till dotterbolagen Stockholm Vatten och Avfall AB och Stockholms Hamn AB.

På grund av den korta remisstiden har exploateringskontoret, idrottsförvaltningen, miljöförvaltningen och trafikkontoret besvarat remissen med kontorsyttranden.

Stockholms Stadshus AB besvarar remissen genom att hänvisa till dotterbolagens remissvar.

Stadsledningskontoret är i huvudsak positiv till förslaget och välkomnar den helhetssyn som presenteras i betänkandet. Kontoret ställer sig dock tveksam till förslaget om att tydliggöra strandskyddets syfte i miljöbalken och anser även att det behövs en långsiktig resursförstärkning hos de myndigheter och kommuner som ska genomföra åtgärderna.

Exploateringskontoret ser positivt på att det tas fram en strategi för att förstärka åtgärdsarbetet för att förbättra havens vattenkvalitet, samt på att Jordbruksverkets föreslås ta över miljömålet Ingen övergödning. Därutöver anser kontoret att det bör tillföras statliga resurser för att förstärka kommunernas kapacitet att genomföra den föreslagna bredare översiktsplaneringen, och att förslaget om förtydligande av strandskyddets syfte kan påverka stadens stadsplanering.

Idrottsförvaltningen ser gärna att det upprättas bättre kanaler för tips och bärgning av marint skräp samt kvarlämnade fiskeredskap. Förvaltningen lyfter också vikten av att använda preventiva metoder för att skydda fiskfredningsområden från säl och skarv och efterlyser mer underlag avseende riskerna vid ett eventuellt reduktionsfiske av storspigg. Därutöver stödjer förvaltningen förslaget att flytta ut trålningsgränsen utanför kusten, och lyfter frågan om undervattensbullret från småbåtshamnar och båtsporten som påverkar lekrområden för fisk.

Miljöförvaltningen är överlag positiv till betänkandet men lämnar specifika synpunkter. Bland annat efterlyser förvaltningen ett förtydligande av förslagen kring tilläggen i plan- och bygglagen (PBL), en konsekvensanalys av den föreslagna regleringen i havsmiljölagen och vattenförvaltningsförordningen samt en djupare analys av förslagen kring harmoniseringen av arbetet med åtgärdsprogram. Därutöver anser förvaltningen att en förstärkning av strandskyddet är positiv men bör genomföras i en annan bestämmelse än miljöbalken samt att nya system för finansiering av åtgärder behövs.

Stadsbyggnadsnämnden ser positivt på ambitionen om ökad helhetssyn och samverkan kring havsmiljöfrågorna och i synnerhet på förslaget om ekosystembaserat angreppssätt och ett källa-till-hav perspektiv. Nämnden välkomnar förslagen om att öka kommunernas bestämmanderätt i plan- och bygglagen samt att förtydliga kommunernas planeringsansvar för kustvattenområden. Därutöver ser nämnden positivt på förslaget om att förtydliga strandskyddets syfte i miljöbalken.

Trafikkontoret ställer sig huvudsakligen positivt till betänkandet, men saknar bland annat konkreta förslag kring arbetet med klimatanpassning, som har betydelse för havet. Kontoret lyfter bland flera synpunkter målkonflikten i att Jordbruksverket föreslås få ansvaret för genomförande av miljökvalitetsmålet Ingen övergödning, efterlyser en konkretisering av hur flera förslag ska tillämpas och vilket resultat förväntas, däribland vad gäller grundprinciperna ekosystemansatsen och ekosystembaserad förvaltning.

Stockholm Vatten och Avfall AB ställer sig positivt till utredningen och lämnar detaljerade synpunkter och förslag till kompletteringar. Däribland anser bolaget att ansvaret för den akvatiska miljöövervakningen bör ligga kvar på Naturvårdsverket, att de kostnaderna för åtgärder mot övergödning är mycket underskattade, att teknik för att utvinna växtnäringssämnen från slam bör utvecklas samt att ansvaret för miljökvalitetsmålet Ingen övergödning inte bör flyttas till Jordbruksverket.

Stockholms Hamn AB lämnar synpunkter på de delar av betänkandet som angår sjöfarten och hamnar. Däribland lyfter bolaget behovet av kunskapsinhämtning avseende undervattensbuller, att väga in den totala miljö- och klimatnyttan av kommersiell sjöfart, vikten av en harmonisering av reglerna för utsläpp av tvättvatten från skrubbrar i hela Östersjöområdet och anser att ett förstärkt åtgärdsarbete för ett hållbar nyttjande av hav och marina resurser är centralt.

Mina synpunkter

Genom implementeringen av vattendirektivet (2000/60/EG) i miljöbalken har kommunerna fått en nyckelroll i att genomföra och driva på arbetet med att nå miljö kvalitetsnormerna för vatten. De åtgärder som vidtas på land och i sötvatten får påverkan på våra hav: god vattenkvalitet i sjöar och vattendrag bidrar indirekt till god vatten-status i haven. Stockholms stad har en hög ambitionsnivå vad gäller vattenkvalitetsarbete, och staden har genom åren varit en framgångsrik aktör när det gäller arbete med vatten. Trots detta återstår en hel del arbete för att stadens sjöar och vattendrag ska uppnå en god vattenstatus. Som en viktig led i arbetet med vattendirektivet håller lokala åtgärdsprogram på att tas fram för alla stadens 21 vattenförekomster, inklusive för stadens kustvatten Strömmen och Lilla Värtan, i enlighet med stadens *Handlingsplan för god vattenstatus* som antogs av kommunfullmäktige 2015.

Jag är överlag positiv till betänkandet och dess helhetssyn på frågorna om hav och marina resurser, med väl genomarbetade beskrivningar av havens tillstånd och påverkanskällor. Jag ser särskilt positivt på förslaget om ett nytt etappmål för att komplettera miljö kvalitetsmålet Ingen övergödning som avser att skala upp arbetet för utvinningen av växtnäringsämnen från slam samt för läkemedelsrestrening. Det ligger helt i linje med stadens arbete och vi är också villiga att bistå till teknikutvecklingen i denna viktiga fråga. Jag håller med flera av stadens interna remissinstanser om att utredningens kostnadsuppskattning av åtgärderna relaterade till övergödningens problematiken är underskattade och behöver ses över och instämmer också i kritiken till förslaget om att flytta ansvaret för miljö kvalitetsmålet Ingen övergödning till Jordbruksverket. Jag anser liksom flera av stadens interna remissinstanser att Hav- och vattenmyndigheten bör behålla detta ansvar.

Jag välkomnar förslaget om att tydliggöra kopplingen mellan åtgärdsarbetet och de krav och miljö kvalitetsnormer som ställs med stöd av det europeiska Vattendirektivet – något som Stockholms stad har tidigare efterfrågat. Här vill jag, liksom stadsledningskontoret och miljöförvaltningen, lyfta vikten av att aktivt bjuda in kommunerna till den harmoniseringsprocessen för att göra de justerade målen så implementerbara och verklighetsförankrade som möjligt.

Jag anser att ansvaret för den akvatiska miljöövervakningen bör ligga kvar på Naturvårdsverket istället för att enligt utredningens förslag flyttas till Havs- och vattenmyndigheten, för att kunna behålla en stark nationell samordning kring denna fråga.

Därtill anser jag att trålgränsen utanför kusten bör flyttas ut för att skydda de minskande strömming- och skarpsillsbestånden, en viktig åtgärd för ett hav i balans.

Slutligen vill jag betona att jag delar flera av stadens nämnder och bolags synpunkt om att det behövs en långsiktig förstärkning av resurserna hos de aktörer som har i ansvar att genomföra åtgärderna. En särskild finansiering riktad till

kommunerna skulle behövas eftersom nuvarande system såsom bidragen lokala naturvårdssatsningen (LONA) respektive Lokala Vattenvårdsprojekt (LOVA)n är tydligt underdimensionerade.

I övrigt hänvisar jag till stadens interna remissinstansers synpunkter.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Stockholm den 19 maj 2021

KATARINA LUHR

Bilagor

1. Remissen *Havet och människan* volym 1
2. *Havet och människan* volym 2

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Remissammanställning

Ärendet

Remissen *Havet och människan* är ett betänkande från Miljömålsberedningen. Uppdraget till beredningen har varit att föreslå en strategi för förstärkt åtgärdsarbete för bevarande och hållbart nyttjande av hav och marina resurser. Förslagen ska vidare bidra till att nå de av riksdagen beslutade miljö kvalitetsmålen *Hav i balans*, *Levande kust och skärgård* och *Ingen övergödning* samt genomförande av mål 14 i Agenda 2030 om att bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt.

Betänkandet, som är omfattande, utgör sammantaget en strategi för havsmiljöarbetet men inbegriper verksamheter inom flera politik- och utgiftsområden, exempelvis fiske, sjöfart, energiutvinning och försvarsverksamhet. Tanken om en ekosystembaserad förvaltning av haven med ett källa-till-hav perspektiv har liksom kopplingen till klimatförändringar varit viktiga utgångspunkter för arbetet.

Betänkandets förslag innehåller författningsförändringar och en ny havsmiljölag. Vidare föreslås två nya etappmål för miljömålsarbetet som handlar om återföring av växtnäringsämnen och marint områdesskydd.

Betänkandet innehåller även förslag i syfte att harmonisera genomförande av EU-direktiv och EU-förordningar som på olika sätt berör havsmiljön, exempelvis harmonisering av miljö kvalitetsnormer och hopslagning av åtgärdsprogram för havsmiljö och vattenkvalitet.

Förslaget innebär också ändringar i berörda myndigheters ansvarsfördelning och beslutsfattande genom att införa ett strukturerat regelförenklingsarbete. Länsstyrelserna föreslås få en samordnande roll i havs- och vattenmiljöarbetet när det kommer till åtgärdsplanering samt att ta fram underlag för kommunernas fysiska planering.

Kommunerna, särskilt kustkommunerna, lyfts fram som viktiga aktörer genom sitt ansvar för fysisk planering, strandskydds-dispenser, tillstånd och tillsyn samt VA-frågor. För att stärka kommunernas havsmiljöarbete och förtydliga deras ansvar lägger Miljömålsberedningen förslag som berör översiktsplanering, detaljplanering och strandskydd.

Kommunernas planeringsansvar för kustvattenområden förtydligas genom att bestämmelsen i 3 kapitlet 5 § plan- och bygglagen som anger vad som ska framgå av översiktsplaneringen kompletteras med att kommunerna inom kustvattenområdet ska ange hur de tar hänsyn till och samordnar översiktsplaneringen med havsplanerna.

Vidare föreslås ett tillägg i 4 kapitlet 12 och 14 §§ plan- och bygglagen som innebär att kommunen, utöver markförening, även får bestämma skyddsåtgärder i detaljplan för att motverka förening av hav och vatten. Kommunerna ges även möjlighet att bestämma att lov eller startbesked för en åtgärd som innebär en väsentlig ändring av markens användning endast får ges under förutsättning att markens lämplighet för bebyggande har säkerställts genom att en mark-, havs-, eller vattenförening har avhjälpts eller en skydds- eller säkerhetsåtgärd har vidtagits på tomten.

För att förtydliga strandskyddets syfte innehåller förslaget ett tillägg i 7 kapitlet 13 § miljöbalken. Tillägget innebär att strandskyddet, förutom bevarande av goda

livsvillkor för djur och växtlivet i vatten, också ska innebära att nå god miljöstatus enligt havsmiljöförordningen och god ekologisk och kemisk status enligt vattenförvaltningsförordningen.

Som stöd för kommunernas fysiska planering och handläggning av strandskyddsdispenser föreslås i betänkandet att det tas fram förbättrade marina kunskapsunderlag för kustvattenområdet. Betänkandet lyfter även fram behovet av vägledning för tillämpningen av miljökvalitetsnormer.

Betänkandet tar upp frågan om finansiering. En genomgång görs av de olika möjliga finansieringsformer och bidrag som finns idag. Slutsatsen är dock att finansieringen av havs- och vattenmiljöarbetet är både splittrad, kortsiktig och otillräcklig. Åtgärder i havs- och vattenmiljöarbetet genomförs och finansieras idag huvudsakligen i tidsbegränsade frivilliga projekt. Det gäller oavsett om ersättningen kommer ur EU-program eller från statsbudgeten.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, exploateringsnämnden, idrottsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, Stockholms Stadshus AB.

Stockholms Stadshus AB har i sin tur remitterat vidare till dotterbolagen Stockholm Vatten och Avfall AB och Stockholms Hamn AB.

På grund av den korta remisstiden har exploateringskontoret, idrottsförvaltningen, miljöförvaltningen och trafikkontoret besvarat remissen med kontorsyttranden.

Stockholms Stadshus AB besvarar remissen genom att hänvisa till dotterbolagens remissvar.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 27 april 2021 har i huvudsak följande lydelse.

I Stockholm stads miljöprogram 2020-2023, diarienummer KS 2019/1040, anges bland annat under etappmålet *Förbättrad vattenkvalitet i stadens sjöar, vattendrag och kustvatten* att staden aktivt ska verka för att Stockholms vattenförekomster uppnår god ekologisk och kemisk status, enligt EU:s ramvattendirektiv bland annat genom uppströms arbete för att minska användning och spridning av ämnen och material som påverkar vattenmiljöerna. Till grund för stadens operativa vattenarbete ligger *Handlingsplan för god vattenstatus* som kommunfullmäktige antog den 9 mars 2015. I planen anges hur stadens vattenarbete ska bedrivas och hur operativa åtgärder ska komma till stånd. Av denna följer att arbetet bedrivs genom lokala åtgärdsprogram för vart och ett av de olika vattenförekomsterna. I programmet beskrivs nuvarande status och förutsättningar samt lämnas förslag på åtgärder som behövs för att uppnå god status. För stadens kustvatten Strömmen och Lilla Värtan kommer lokala åtgärdsprogram att tas fram. Utöver detta finns *Dagvattenstrategin – Stockholms väg till en hållbar dagvattenhantering*, *Stockholms stads kemikalieplan* och *Handlingsplan för minskad spridning av mikroplast* innehållande såväl uppströms- som nedströmsåtgärder för att minska spridningen av näringsämnen, mikroplaster och miljögifter.

Stadsledningskontoret välkomnar den helhetssyn som presenteras i betänkandet som innehåller utförliga beskrivningar av havens tillstånd och påverkanskällor. Sammantaget föreslås en mängd goda och konstruktiva förslag. Eftersom betänkandet är mycket omfattande koncentrerar stadsledningskontoret främst sitt remissvar till de förslag som riktas mot

kommunerna. Mer specifika synpunkter avseende bland annat sjöfart, frågor om avloppshantering och vattenkvalitet har lämnats av Stockholms Hamn AB, Stockholm Vatten och Avfall AB och miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Nytt etappmål avseende återföring av näringsämnen

Miljömålsberedningen föreslår ett nytt etappmål för att komplettera miljömålet *Ingen övergödning*. Målet anger hur stor andel av fosfor och kväve som ska återföras till livsmedelsproduktion från stallgödsel, avlopp och matavfall till 2030 och vidare framhålls att ett fortsatt åtgärdsarbete mot farliga ämnen och läkemedelsrester i avloppsvatten behövs. I betänkandet föreslås mot bakgrund av detta att det statliga bidraget för läkemedelsrestrening ska förlängas till 2030.

Stadsledningskontoret ställer sig positiv till förslaget som ligger väl i linje med Stockholm Vatten och Avfall AB:s ambitioner för återförande av avloppsslam till jordbruksmark. Att förlänga bidraget för att rena avloppsvattnet från läkemedelsrester är positivt eftersom satsningar över flera år ger mycket bättre förutsättningar att arbeta med teknikutveckling långsiktigt. I betänkandet skrivs att källor som framför allt bidrar till övergödning är jordbruk, enskilda avlopp, avloppsreningsverk, tätorter via dagvatten, industrier och skogsbruk, samt att sjöfarten även har betydelse för kväveutsläpp till luft. En källa som ofta glöms bort i sammanhanget är utsläpp till följd av bristfällig avledning av avloppsvatten. Exempelvis på grund av trasiga ledningar, felanslutningar och bräddningar.

Stadsledningskontoret vill även påpeka att stadens erfarenheter från arbetet med de lokala åtgärdsprogrammen visar att den kostnad kopplad till övergödningproblematiken på 6,85 miljarder som anges i betänkandet förmodligen är underskattad. Enbart de åtgärder för kommunal vatten- och avloppsförsörjning som nämndes i Vattenmyndighetens förslag till åtgärdsprogram, uppgår till flera miljarder kronor.

Harmonisering av miljö kvalitetsnormer

I utredningen föreslås att regeringen ger Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att se över och harmonisera miljö kvalitetsnormer för kustvatten och att bedömningsområden för miljö kvalitetsnormer som beslutas med stöd av 20 § havsmiljöförordningen, där det är möjligt, ska överensstämma med vattenförvaltningens kustvattenförekomster.

Stadsledningskontoret ställer sig i huvudsak positiv till förslaget. Eftersom de åtgärder som vidtas på land och vatten får påverkan på våra hav har stadsledningskontoret även tidigare efterfrågat en tydligare koppling mellan åtgärdsarbete och de normer som finns till följd av ramvattendirektivet och de som följer av havsmiljödirektivet. Arbetet med att följa ramvattendirektivet har haft stor påverkan på det kommunala åtgärdsarbetet medan havsmiljödirektivet inte haft detta alls i samma utsträckning. Delvis beror detta givetvis på att det senare omfattar mycket stora geografiska områden men det vore ändå logiskt om de båda delarna kunde närma sig varandra mera. Kontoret anser, likt miljö- och hälsoskyddsnämnden, att det är viktigt att låta kommunerna vara med i harmoniseringsprocessen för att göra de justerade målen så implementerbara och verklighetsförankrade som möjligt.

Sammanläggning av åtgärdsprogram

Utredningen föreslår ett gemensamt åtgärdsprogram för havs- och vattenmiljön som regeringen ska besluta om. Havs- och vattenmyndigheten och vattenmyndigheterna ska ta fram underlag och förslag till programmet som ska beredas hos länsstyrelserna.

Stadsledningskontoret anser att ansatsen att samordna de två områden genom ett gemensamt åtgärdsprogram är god. Idag är programmen av väldigt olika karaktär där kommunerna har, som framförts ovan, en nyckelroll i vattenförvaltningsarbetet men endast en mindre del i arbetet med att förbättra havsmiljön. Stadsledningskontoret anser att det borde finnas samordningsvinster i att länka samman arbetet. Stadsledningskontoret är dock tveksam till att denna sammanlänkning måste innebära ett gemensamt program och anser att frågan

behöver utredas ytterligare. Det finns en risk i att åtgärdsprogrammen blir för övergripande och abstrakta.

Förändringar i plan- och bygglagen

Miljömålsberedningen föreslår att kommunernas planeringsansvar

för kustvattenområden specificeras i 3 kap. 5 § plan- och bygglagen, så att kommunerna kan arbeta med ett helhetsperspektiv från utsjö till land i den fysiska planeringen. Förslaget innebär ett förtydligande av det ansvar för fysisk planering av kustvatten som redan idag åvilar kommunerna och syftet är att skapa förutsättningar för en tydligare redovisning av hur kommunen tar hänsyn till kustvattenområden och samordnar översiktsplaneringen med havsplaneringen.

Stadsledningskontoret anser att syftet att bättre knyta samman översiktsplaneringen med havsplaneringen är bra. Miljömålsberedningens bedömning är att det i sammanhanget kan vara lämpligt med riktade satsningar för att förstärka kommunernas kapacitet att genomföra översiktsplanering eller fördjupade översiktsplaner för kustvattenområdena och de aktiviteter som påverkar kustvattnets miljöstatus, så att denna betydelsefulla planering faktiskt kommer till stånd. Stadsledningskontoret delar denna bedömning och anser att det bör tillföras statliga resurser för att förstärka kommunernas kapacitet att genomföra denna bredare översiktsplanering.

Kommunerna ges, genom förändringar av bestämmelserna 4 kapitlet 12 och 14 §§ plan- och bygglagen, möjlighet att bestämma skyddsåtgärder i detaljplanen för förorening av hav och vatten. Kommunen ska även få bestämma skyddsåtgärder för att motverka negativ påverkan på havs- och vattenmiljön samt att lov eller startbesked för en åtgärd som innebär en väsentlig ändring av markens användning endast får ges under förutsättning att markens lämplighet för bebyggande har säkerställts genom att en mark-, havs-, eller vattenförorening har avhjälpts eller en skydds- eller säkerhetsåtgärd har vidtagits på tomten.

Stadsledningskontoret ställer sig positiv till förslaget. Idag åläggs kommunerna ett ansvar och ska i samband med fysisk planering kunna visa att planen är förenlig med miljökvalitetsnormerna för vatten. Eftersom en kommun endast får besluta om planbestämmelser som har stöd i 4 kapitlet plan- och bygglagen har det dock saknats förutsättningar för att ange sådana planförutsättningar som medger kravställning i samband med enskild lovgivning vilket skapar ett glapp. Möjligheten att koppla kravet på förebyggande åtgärder eller skyddsåtgärder i detaljplan till efterföljande lovprövningar ger kommunerna ett bättre sammanhängande system att tillämpa. Stadsledningskontorets förväntan är att detta därmed kan underlätta arbetet med att säkerställa miljökvalitetsnormerna i samband med planprocessen.

Länsstyrelserna får i uppdrag att samordna arbetet

I utredningen föreslås att länsstyrelserna ska få i uppgift att ha ett tydligare ansvar för att samordna arbetet i länets kustvattenområden när det gäller underlag för fysisk planering och stöd till kommunerna, skydd av marina områden med andra områdesbaserade bevarandeåtgärder samt åtgärdsplanering och genomförande av åtgärder.

Stadsledningskontoret är positiv till förslaget att länsstyrelserna ska få ett tydligare ansvar för att samordna arbetet i länets kustvattenområden när det gäller underlag för fysisk planering.

Förtydligande av strandskyddets syfte i miljöbalken

I utredningen föreslås att strandskyddets syfte i 7 kapitlet 13 §, punkten 2 miljöbalken ska förtydligas så att det framgår att bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten, också innebär att uppnå och bibehålla god miljöstatus enligt havsmiljöförordningen och god ekologisk och kemisk status enligt vattenförvaltningsförordningen. Regeländringen är ett förtydligande av gällande bestämmelse och ska, enligt betänkandet, bidra till att minska problemet med exploatering i särskilt känsliga, grunda kustområden. Enligt betänkandet kan förslaget innebära att kommunerna tvingas tillåta färre strandskyddsdispenser.

Stadsledningskontoret ställer sig tveksam till detta förslag. Egentligen ska denna hänsyn tas redan idag och förslaget är tänkt som ett förtydligande. Kontoret befarar att detta att peka ut två förordningar särskilt kanske snarare väcker flera frågor kring tillämpningen av bestämmelsen. Innebär detta exempelvis någon förändring i sak gällande hur avvägningens regeln i 7 kapitlet 25 § miljöbalken ska tillämpas? För stadens del kan förslaget försvåra möjligheten att exempelvis bygga bryggor och strandpromenader, vilket i sin tur kan påverka stadens stadsplanering. Exploatering i strandnära områden kan också medföra en möjlighet till upprustningar, förstärkningar och tillgängliggörande av strandskyddade områden som annars inte vore möjliga. Det vore mycket olyckligt om förslaget ledde till att stadens möjlighet att ge allmänheten tillgång till rekreation längs med stränder och vattendrag, något som också är strandskyddets syfte, försämrades.

Finansiering

Betänkandets slutsats är att finansieringen av åtgärder i havsmiljön är kortsiktig och drivs i olika typer av projektform. Medlen som avsätts för skötsel och förvaltning av marina miljöer är otillräckliga och det finns i princip inga medel för uppföljning av åtgärder. Det senare medför att det inte går att utvärdera effektiviteten av åtgärderna. Miljömålsberedningen lämnar en del förslag avseende hur de årliga anslaget ska få användas av berörda myndigheter och föreslår även att regeringen under år 2023 ska utreda om nivån på anslagsmedlen motsvarar i frågor om havs- och vattenmiljö.

Stadsledningskontoret anser att det behövs en långsiktig och permanent resursförstärkning hos de myndigheter och kommuner som ska genomföra åtgärderna, något som också framförts av miljö- och hälsoskyddsnämnden. Det finns även ett behov av riktad finansiering som kommuner kan söka. De bidrag som finns idag, exempelvis LONA- och LOVA-bidrag är underdimensionerade i förhållande till behoven.

Exploateringskontoret

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande daterat den 16 april 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Stora delar av betänkandet berör inte exploateringsnämndens verksamhetsområde, vilket gör att kontorets yttrande begränsas till några få synpunkter.

Exploateringskontoret ser positivt på att det tas fram en strategi för att förstärka åtgärdsarbetet med att förbättra vattenkvaliteten i våra hav. Exploateringskontoret arbetar aktivt med rening av dagvatten i stadens exploateringsprojekt. I Stockholms stad pågår dessutom ett stort arbete med att ta fram lokala åtgärdsprogram för att precisera de åtgärder som krävs för att uppnå god vattenstatus i respektive vattenförekomst.

Exploateringskontoret upplever att det idag är en obalans i genomförandet av åtgärder för att minska läckage av näringsämnen till våra vatten. Det är ett oproportionerligt stort fokus på att vidta åtgärder med avseende på dagvatten. Eftersom jordbruket står för en stor del av övergödningen av våra hav och det råder ett stort genomförandeunderskott i den sektorn tycker exploateringskontoret att Miljömålsberedningens förslag att Jordbruksverket ska ta över miljömålsansvaret för Ingen övergödning är bra. På så sätt kommer Jordbruksverket förhoppningsvis ta ett större ansvar för att säkerställa genomförandet av lämpliga åtgärder. Exploateringskontoret har inga synpunkter på förslaget att kommunernas planeringsansvar för kustvattenområden specificeras i plan- och bygglagen, så att kommunerna kan arbeta med ett större helhetsperspektiv i den fysiska planeringen.

Kontoret tycker dock att det bör tillföras statliga resurser för att förstärka kommunernas kapacitet att genomföra denna bredare översiktsplanering.

Exploateringskontoret är positivt till förslaget att kommunernas möjlighet att bestämma skyddsåtgärder i detaljplanen även ska omfatta förorening av hav och vatten. Kontoret konstaterar att förslaget ger kommunerna samma möjligheter som de har i dag när det gäller

mark att även bestämma skyddsåtgärder för att motverka förorening i havs- och vattenmiljön. Det innebär att kommunernas bestämmanderätt ökar i förhållande till fastighetsägarna. Exploateringskontoret kan konstatera att förslaget att strandskyddets syfte förtydligas, kan leda till att kommunerna kommer att tillåta färre strandskyddsdispenser. Kontoret bedömer också att det kan försvåra möjligheten att t.ex. bygga bryggor och strandpromenader, vilket kan påverka stadens stadsplanering. Exploateringskontoret bedömer att förslaget om ett nytt etappmål för marint områdesskydd inte kommer att påverka Stockholms stad i någon större utsträckning eftersom det inte är så troligt att det inrättas ett statligt marint naturreservat i Stockholm.

Idrottsförvaltningen

Idrottsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 30 mars 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Idrottsförvaltningens synpunkter rör främst åtgärderna kopplade till marint skräp, förvaltning av fisk, reglering av fritidsfiske, undervattensbuller samt marina områdesskydd. Dessa områden ligger närmast den verksamhet som idrottsnämnden bedriver inom fiskevård och båtsport.

Idrottsförvaltningen anser att strategin i stort är mycket ambitiös och innehåller flera goda och framför allt genomförbara förslag som kan förbättra den marina miljön.

16.5.3 Marint skräp

I strategin föreslås att Kustbevakningen får rapporteringsskyldighet när de påträffar föremål som utgör en ej försumbar skada på den marina miljön. Idrottsförvaltningen stödjer detta förslag men anser även att frågan om hur inrapportering av marint skräp ska ske bör hanteras. Idag finns det ingen tydlig kanal för att anmäla mer omfattande marint skräp. Det vore en stor vinst om en lämplig tillsyns-myndighet fick ett utökat ansvar att ta emot och rapportera/hantera det skräp som allmänheten eller andra aktörer påträffar i havet.

17.7.1 Förvaltning av gråsäl och skarv

Diskussionen kring gråsälens roll och påverkan lyfts på ett mycket bra sätt i betänkandet. En åtgärdsmetod som förvaltningen anser saknas i strategin är dock skyddet av de mer kustnära bestånden av främst gädda och abborre. De många fredningsområden för vårlekande fisk samt kustmynnande vattendrag håller de flesta sport- och yrkesfiskare borta men både skarv och gråsäl har en stor negativ inverkan på många fiskarters förökning. Att använda sälskrämmor el-ler avspärningar under vattnet skulle kunna ge ett visst skydd mot åtminstone sälen och dess predation på viktiga rovfiskar. En nackdel med akustiska sälskrämmor är dock att de bidrar till det marina bullret. I Stockholm har en ny skarvförvaltningsplan antagits vars mål är att kraftigt reducera skarvbeståndet under en tioårsperiod. För att detta ska vara möjligt måste handläggningen av skydds-jakt-sansökningar ge möjlighet till mer effektiva åtgärder som kan för-verkliga planen. Jakt med hagelvapen, som är den vanligaste åtgärden, är inte tillräckligt effektiv och leder till onödigt lidande med många skadeskjutningar. Oljering och ankomstjakt på stillasittande fågel i kolonier skulle vara ett bättre alternativ.

17.9.11 Lite om reglering av fritidsfiske

Lagen om det fria handredskapsfisket infördes 1985, vilket i viss mån är ett hinder för fiskerättsägare att få inkomst av sina fiskevatten i skärgården. Tidigare användes inkomsten ofta till lokal fiske-vård. Idag är det olika bidrag som finansierar fiskevård men ett förslag har lagts om att införa en fiskevårdsavgift för att trygga finansieringen av fiskevården. En tryggad ekonomi behövs för fiskevården exempelvis via statsbidrag eller allmän fiskevårdsavgift så att en mer långsiktig skötsel med åtgärder kan vidmakthållas. Det finns några oklarheter när det gäller Lagen om det fria handredskapsfisket som behöver utredas. Bland annat vilket antal spön som får användas per person samt hur de nya fiskemetoderna ska tolkas inom lagen, exempelvis vertikalfiske där elmotorer med GPS-ankring används.

17.8.3 Förvaltning av storspigg

I kapitel 17.8.3 beskrivs storspiggens populationsökning och att det genomförs projekt som ska utreda möjligheten att tråla upp dessa. För att förtydliga och undvika missförstånd bör det framgå att stor-spiggen uppehåller sig pelagialt, det vill säga i den fria vattenmassan, under vinterhalvåret för att sedan söka sig kustnära inför leken. Ett fiske efter spigg skulle således ske med finmaskig trål (avsedd för fiskarten tobis) utanför kusterna när fisken samlas i stora stim. Detta skulle minska risken för bifångst som annars är ett stort problem med den typen av trål. Historiskt sett har fiske längre ned i nä-ringskedjan ofta lett till en svår återhämtning för ekosystemet, vilket också bör beaktas när det gäller storspiggen då det inte är helt klart vilken roll arten spelar i den förändrade havsmiljön.

17.13.6 Regleringar av fiske utanför skyddade områden för att bevara naturvärden och ekosystemtjänster

Förvaltningen anser att trålgränsen utanför kusten bör flyttas ut för att skydda de minskande strömming- och skarpsillsbestånden. Kollapsen av dessa bestånd får allvarliga konsekvenser för hela ekosystemet och är en av de viktigare åtgärds punkterna för att få tillbaka ett hav i balans. Det påverkar såväl storspiggens explosionsartade ökning som rovfiskbestånden och gråsälens intåg i skärgården. Idrottsförvaltningen stödjer detta förslag och hoppas att utredningen som pågår ser värdet i utflyttningen av trålgränsen.

19.1 Undervattensbuller

Undervattensbuller lyfts som en svårberäknad men påtaglig faktor när det gäller påverkan på fiskar och marina däggdjur. Fokus ligger dock främst på sjöfarten med större fartyg.

Idrottsförvaltningen ser gärna att småbåtshamnars påverkan på närliggande lekmiljöer även tas upp. För främst vårlekande arter kan störningen av mindre båtar ha en negativ inverkan, inte minst för yngelutvecklingen vilket nämns i strategin. Ett annat viktigt åtgärdsområde är att reducera båttrafiken i fredade lekvikar där det även bör argumenteras för införsel av propeller/motorförbud. Liknande försök har genomförts i exempelvis Licknevarpsfjärden i Östergötland, med stor framgång.

En nackdel för fisketillsynen är att det är omtvistat huruvida fiske-tillsynen har tillträde till områden som skyddas av annan lagstiftning än fiskelagen exempelvis propellerförbud och säl- fågel-skyddsområden. Idrottsförvaltningen anser att det är viktigt att kunna ingripa mot eller kontrollera ett pågående fiske i ett sådant område.

På sidan 1050 i volym II nämns Nämndöfjärdens och Bästeträsk som två blivande nationalparker. Det tycks dock saknas en mening som förklarar hur statusen för dessa ser ut.

Miljöförvaltningen

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 14 april 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen konstaterar att betänkandet i sin helhet lägger grunden för en strategi som tydligt syftar till att ta ett helhetsgrepp på havsmiljöfrågan. Betänkandet belyser aktuella havsmiljöfrågor från olika perspektiv och har lyckats bra med att lyfta fram och problematisera de delar av miljömålsarbetet som idag upplevs svårt eller problematiskt att implementera. Förvaltningen har koncentrerat sina kommentarer på de delar av förslaget som direkt träffar den kommunala verksamheten.

Samverkan

Förvaltningen vill betona vikten av att kommunerna fortsatt involveras i det nationella havsmiljöarbetet eftersom många av de aspekter och åtgärder som krävs för att uppnå en god havsmiljö är under kommunalt förfogande. Detta gäller särskilt vid utformning av de vägledningar som föreslås tas fram av berörda myndigheter. Samverkan, och inte enbart samråd, är viktigt för att undvika en ineffektiv uppdelning av ansvar och åtgärder mellan olika aktörer och sakområden. Detta bör göras skyndsamt eftersom tidpunkten för när miljökvalitetsnormerna för recipienterna ska följas närmar sig.

Finansiering

Förvaltningen anser att det behövs nya och utvecklade stödssystem för finansiering av åtgärder, samt en långsiktig och permanent resursförstärkning hos de myndigheter och kommuner som ska genomföra åtgärderna. Det finns ett behov av riktad finansiering som kommuner kan söka. LONA- och LOVA-bidragen kan i viss mån nyttjas men bidragen är underdimensionerade i förhållande till behoven.

Fysiska livsmiljöer (hydromorfologi)

Förvaltningen konstaterar att påverkan på de fysiska livsmiljöerna, d.v.s. det som inom vattenförvaltningen benämns som hydromorfologi, inte är omnämnt i avgränsningar eller i prioriterade områden att adressera. Detta är en brist då påverkan på de fysiska livsmiljöerna, främst lek- och uppväxthabitat, är en viktig faktor att ta hänsyn till i helheten. Frågor kring fysisk påverkan återkommer utspritt genom dokumentet under övriga rubriker, men förvaltningen anser att detta miljöproblem borde fått större tyngd.

Undervattensbuller

Förvaltningen anser att betänkandet bör fånga upp hur småbåtshamnar påverkar de grunda områden och därmed potentiella lekmiljöer som de ofta är belägna vid, och att detta landar i

en åtgärd under rubriken *Överväganden och förslag* (kap 19.7) i betänkandet. Undervattensbuller lyfts som en svårberäknad men påtaglig påverkan på fiskar och marina däggdjur. Fokus ligger dock främst på sjöfarten med större fartyg. För främst värlekande arter kan störningen av hundratals mindre båtar ha en negativ inverkan, inte minst för yngelutvecklingen. Ett förslag är att reducera båttrafiken och/eller införa propeller/motorförbud i fredade lekvikar.

Kapitel 9 Ekosystemansatsen och ekosystembaserad förvaltning – Avsnitt 9.2.1 Ekosystemansatsen behöver regleras i lag

Utredningens förslag:

- att ekosystemansatsen definieras i 3 § havsmiljölagen: ”I sitt havsmiljöarbete ska regeringen tillämpa ekosystemansatsen som en utgångspunkt. Enligt ekosystemansatsen ska naturvärden bevaras och naturresurser nyttjas miljömässigt, ekonomiskt och socialt hållbart, med målet att säkerställa att ekosystemen används inom sina gränser.”
- att det tydliggörs i havsmiljöförordningen (2010:1341) och vattenförvaltningsförordningen (2004:660) att ekosystemansatsen ska tillämpas (jämför havsplaneringsförordningen).

Förvaltningens synpunkter:

Förvaltningen står bakom ekosystemansatsen och välkomnar konkreta verktyg som låter oss ta ett holistiskt grepp på havsmiljöfrågor i samband med tillståndsansökningar och yttranden. När det gäller ekosystemansatsens definition landar dock utredningen i slutsatsen att ”den inte är konkret nog att ge vägledning i enskilda avgöranden”, samt ”det saknas en enhetlig definition av ekosystembaserad förvaltning”. Det är oklart i utredningen vad tillägget kring ekosystemansatsen innebär i praktiken, och förvaltningen anser att den definition som utredningen föreslår i 3 § förslaget till havsmiljölag inte gör det tydligare.

Detta är särskilt problematiskt eftersom regelverket redan idag är komplicerat och otydligt. Att införa ytterligare otydliga formuleringar begrepp eller principer att ta hänsyn till är därför inte förenligt med utredningens syfte, att motverka målkonflikter och harmonisera. Vad förvaltningen länge efterfrågat och behöver är en ökad tydlighet och verktyg för ett mer konkret målstyrt arbete. Detta är särskilt viktigt när det kommer till MKN-regelverket eftersom det är ett system som indirekt får rättsliga konsekvenser för enskilda. Tillämpningen av normerna och de principer som ska vara styrande behöver vara både tydliga och förutsägbara.

Mot denna bakgrund är förvaltningen därför kritisk till förslaget att lägga till en skyldighet för myndigheter att i arbetet med förvaltningen av kvaliteten på vattenmiljön tillämpa ekosystemansatsen i vattenförvaltningsförordningen (VFF) 1 kap. 6 §.

Ett förslag som förvaltningen bedömer skulle ge en större effekt i riktning mot ekosystembaserad förvaltning, är exempelvis genomförande av konkreta pilotprojekt motsvarande det som anges i åtgärd (ÅPH) 58 i HaVs ”Marin strategi för Nordsjön och Östersjön” – förslag till uppdaterat åtgärdsprogram för havsmiljön i Nordsjön och Östersjön 2022-2027. Pilotprogrammet enligt ÅPH 58 innebär att olika åtgärder testas i syfte att identifiera de mest effektiva åtgärderna, samt syftar att ligga till grund för en vägledning för ekosystembaserad havsförvaltning. Förvaltningen ser att ett pilotprojekt med fördel kan utgöra ett praktiskt exempel på hur man kan arbeta med ekosystemfrågor i olika typer av utredningar.

Erfarenheter från pilotprojekt bör även kunna utgöra underlag för förslag till eventuella ytterligare utveckling av värdefulla områden.

Kapitel 12 Miljökvalitetsnormer – Avsnitt 12.5.1 Harmonisering av miljökvalitetsnormer

Utredningens förslag:

- att regeringen ger Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att till senast 2023 se över och harmonisera miljökvalitetsnormer för kustvatten som beslutas med stöd av 20 § havsmiljöförordningen (2010:1341) och 4 kap. 1 § vattenförvaltningsförordningen (2004:660),

- att bedömningsområden för miljö kvalitetsnormer som beslutas med stöd av 20 § havsmiljöförordningen, där det är möjligt, ska överensstämma med vattenförvaltningens kustvattenförekomster.

Förvaltningens synpunkter:

Förvaltningen anser att en harmonisering av miljö kvalitetsnormerna är önskvärd och bör utgå från vattendirektivets normsättning både vad gäller geografisk storleksindelning och struktur. Som framförs i utredningen har arbetet med vattendirektivet haft påverkan på det kommunala åtgärdsarbetet, medan havsmiljödirektivet inte haft det i samma utsträckning. En orsak till detta är bland annat de stora geografiska områden som gäller för havsmiljödirektivet. Det är önskvärt om kommunerna är med i harmoniseringsprocessen för att göra de justerade målen så implementerbara och verklighetsförankrade som möjligt.

Kapitel 13 Åtgärdsprogram och åtgärdsarbete – Avsnitt 13.9 Överväganden och förslag
Utredningens förslag:

- att det behövs ett gemensamt åtgärdsprogram för havs- och vattenmiljön. (kap 13.9.1)
- att regeringen ska besluta om åtgärdsprogrammet för havs- och vattenmiljön. (kap 13.9.2)
- att Havs- och vattenmyndigheten och vattenmyndigheterna ska ta fram underlag och förslag till åtgärdsprogrammet. (kap 13.9.3)
- att det ska finnas en beredningsfunktion på länsstyrelserna för arbetet med havs- och vattenmiljöfrågor. (kap 13.9.5)

Förvaltningens synpunkter:

Förvaltningen är generellt positiv till att regeringen ska fatta beslut om åtgärdsprogram som gäller för både kustvatten och inlandsvatten, och att åtgärdsprogrammet ska innefatta åtgärder som ska vidtas av regeringen. Detta är avgörande för helhetssyn samt för att de nödvändiga förändringarna av lagstiftningen kan komma till stånd. Regeringen behöver då även hantera och ta ansvar för de intressekonflikter som uppstår kring åtgärdsarbetet på ett tydligare sätt. Samtidigt finns det en risk att programmen blir ännu mer abstrakta, eftersom man därmed lyfter dem ännu en nivå bort från den nivå där åtgärderna faktiskt ska vidtas. Risken är därmed att det bara blir ännu en förändring av systemet som handlar om processen, snarare än det praktiska arbetet, och som därmed kommer att ha ytterst liten påverkan på förvaltningens och kommunernas möjligheter att nå miljö kvalitetsmålen.

Förvaltningen instämmer i beskrivningen av bristerna i nuvarande åtgärdsprogram och åtgärdsarbete. Nuvarande åtgärdsprogram är för abstrakta och allt för otydliga både i fråga om hur normerna i praktiken ska klaras och hur åtgärdsarbetet ska finansieras. Förvaltningen har genomgående efterfrågat att åtgärdsprogrammen måste bli mer konkreta och mer lokalt förankrade om de ska få någon effekt i praktiken.

Det är nödvändigt att bättre synkronisera åtgärdsprogrammen men risken med en hopslagning, utan en mer långtgående analys och genomarbetning, är att resultatet blir ännu mer övergripande och landar ännu längre från det konkreta åtgärdsarbetet. Förvaltningen efterlyser därför en djupare analys kring hur direktivens mål och förutsättningar för normgivningen påverkar varandra, och hur eventuella konflikter överbyggs, samt hur det operativa åtgärdsgenomförandet skulle påverkas om regeringen ska fastställa åtgärdsprogram.

Förvaltningen är positiv till den föreslagna beredningsfunktionen, eftersom det stärker möjligheten att samordna arbetet med havs- och vattenförvaltning ur ett helhetsperspektiv med avrinningsområdesfokus. Det är dock otydligt hur förslaget förhåller sig till länsstyrelsernas nuvarande beredningssekretariat, som har till uppgift att bistå vattenmyndigheterna i arbetet med vattenförvaltningen.

Kapitel 15 Farliga ämnen

Utredningens förslag:

- att regeringen ska fortsätta att verka för en utvecklad kemikalielagstiftning inom EU, samt verka för att EU:s kemikalielagstiftning harmoniseras med EU:s vatten- och havsmiljölagstiftning. (kap 15.9.2)
- att regeringen ger Kemikalieinspektionen, Havs- och vatten-myndigheten och vattenmyndigheterna i uppdrag att sammanställa kunskapsunderlag för att bedöma om det finns tekniska möjligheter att utforma miljö kvalitetsnormer för grupper av ämnen och i så fall ta fram förslag på sådana miljö kvalitetsnormer. (kap 15.9.5)

Förvaltningens synpunkter:

Förvaltningen instämmer i att Sverige aktivt behöver driva på för att säkerställa genomförande av EU:s nya kemikaliestrategi, med viktiga steg i riktning mot att hantera kombinationseffekter av farliga ämnen och att fasa ut de farligaste ämnena från konsumentprodukter.

Vidare anser förvaltningen att det är ett mycket bra förslag att undersöka om även miljö kvalitetsnormer kan utformas för grupper av farliga ämnen, samt att harmonisera miljö kvalitetsnormer för kustvatten.

Förvaltningen önskar att texten på s.732 även lyfter fram att det idag inte finns någon koppling mellan de prioriterade farliga ämnena (för vilka utsläpp och spill ska upphöra) och utfasnings/begränsningsreglerna i Reach. Flertalet ämnen är utpekade som prioriterade farliga ämnen i vattendirektivet men har i skrivande stund inga regleringar i Reach.

Förvaltningen vill även påpeka att kommunerna är viktiga aktörer inom kemikalieområdet framförallt när det gäller uppströmsarbete och kemikalietillsyn. Kommunerna arbetar dessutom med information till såväl det lokala näringslivet som till medborgarna, och har många gånger lättare att nå dem än vad nationella myndigheter har. I kapitel 15.5. nämns till stor del endast nationella aktörer.

Kapitel 18 Sjöfarten och Havet

Utredningens förslag:

- att en särskild utredare ges i uppdrag att se över relevant lagstiftning för att säkerställa möjligheten till reglering av och restriktioner för kommersiell sjöfart i eller nära kustområden med höga naturvärden. (kap 18.9.4)
- att regeringen ska verka för att IMO fattar beslut om att farlederna för den kommersiella fartygstrafiken i särskilt känsliga områden i Östersjön ändras/läggs om. (kap 18.9.4)

Förvaltningens synpunkter:

Förvaltningen är positiv till förslagen, men anser att konsekvenser och risker kring nya farleder bör belysas mer ingående i kapitlet.

Förvaltningen ställer sig positiv till den tydliga kopplingen mellan påväxt påverkan på bränsleförbrukning, risk för förflyttning/introduktion av potentiellt invasiva arter, erosion, strandpåverkan och konsekvenser på ekonomin vid påverkan på befintliga ekosystem (kap 18.2 samt kap 18.3). Planering av nya farleder, både vad gäller trafikmängd och geografisk placering, utgör en viktig påverkansfaktor då det kan leda till följd effekter på buller, erosion, MKN, mängd barlastvatten etc. Förvaltningen anser att det behövs tydligare beskrivningar om påverkan på flera aspekter vid flytt, förändring eller nytillkommande farleder.

Kapitel 20 Marint Områdesskydd

Utredningens förslag:

- att regeringen kompletterar områdesskyddsförordningen (1998:1252) med ett krav på att länsstyrelserna samarbetar om nätverk av skyddade marina områden inom de tre havsregionerna Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet. (kap 20.9.3)

- att regeringen beslutar om ett etappmål för skydd av marina områden och s.k. andra effektiva områdesbaserade skyddsåtgärder (OECM:s). Målet innebär att till 2030 ska det marina områdesskyddet utformas enligt följande:
 - minst 30 procent av Sveriges territorialvatten och ekonomiska zon ska vara skyddat genom formellt skydd eller andra effektiva områdesbaserade bevarandeåtgärder (OECM:s),
 - minst tio procent av Sveriges territorialvatten och ekonomiska zon ska vara strikt skyddade,
 - de skyddade områdena ska bilda ett representativt, ekologiskt sammanhängande samt funktionellt nätverk, nationellt och för vart och ett av de tre havsområdena; Västerhavet, Egentliga Östersjön och Bottniska viken. (kap 20.9.1)

Förvaltningens synpunkter:

Förvaltningen är positiv till att områdesskyddsförordningen föreslås kompletteras med krav om samarbeten för nätverk av skyddade områden. Det är även positivt att arbetet med områdesskydd tydligare kopplas till havs- och vattenförvaltningen då det kommer att förbättra förutsättningarna till att uppnå miljö kvalitetsnormerna.

Underlaget behöver kompletteras med en djupare analys bakom resonemanget om tio procent strikt skyddad marin miljö, när elva procent av marina områden inom svenskt territorium och fjorton procent inkl. ekonomisk zon redan är formellt skyddat, eftersom detta kan uppfattas som att Sverige redan uppnått det målet. Med dagens havsförvaltning är det nuvarande skyddet inte tillräckligt eftersom det finns en negativ trend i biodiversitet och miljötillstånd. Kan man genom att justera föreskrifterna för befintliga skyddade områden nå målnivån tio procent eller behöver ytterligare ytor läggas till för att klara målet? Ett förtydligande om hur stor andel av Sveriges skyddade områden som kan definieras som strikt skyddade idag behövs.

**Kapitel 21 Kusthavet – där alla vill vara –
Avsnitt 21.10.2. Geografiskt kaos – länsstyrelserna bör få en samordnande roll i kusthavet**

Utredningens förslag:

- att länsstyrelserna ska få en uppgift i instruktion att ha ett tydligare ansvar för att samordna arbetet i länets kustvattenområden när det gäller underlag för fysisk planering och stöd till kommunerna, skydd av marina områden med andra områdesbaserade bevarande åtgärder samt åtgärdsplanering och genomförande av åtgärder.

Förvaltningens synpunkter:

Förvaltningen är positiv till förslaget att länsstyrelserna ska få ett tydligare ansvar för att samordna arbetet i länets kustvattenområden när det gäller underlag för fysisk planering. Planering utifrån ett avrinningsområdesperspektiv är nödvändigt för att kunna följa miljö kvalitetsnormerna.

Kapitel 21 Kusthavet – där alla vill vara – Avsnitt 21.10.4 Skärpa kraven på den fysiska planeringen

Utredningens förslag:

- att kommunernas planeringsansvar för kustvattenområden specificeras i 3 kap. 5 § plan- och bygglagen (2010:900), så att kommunerna, också med hjälp av kunskapsunderlaget och samordningsstödet från länsstyrelserna, kan arbeta med ett helhetsperspektiv från utsjö till land i den fysiska planeringen.

Förvaltningens synpunkter:

Förvaltningen ser positivt på förslaget då det kan innebära att frågorna rörande planering av kustvattenområden fångas upp i större utsträckning än hittills i den kommunala planeringen.

Kapitel 21 Kusthavet – där alla vill vara – Avsnitt 21.10.5 Havs- och vattenförhållanden ska kunna inkluderas i detaljplan

Utredningens förslag:

- att kommunernas möjlighet att bestämma skyddsåtgärder i detaljplanen utöver markförorening ska omfatta förorening av hav och vatten.
- att kommunen ska få bestämma skyddsåtgärder för att motverka negativ påverkan på havs- och vattenmiljön.
- att kommunen får bestämma att lov eller startbesked för en åtgärd som innebär en väsentlig ändring av markens användning endast får ges under förutsättning att markens lämplighet för bebyggande har säkerställts genom att en mark-, havs-, eller vattenförorening har avhjälpats eller en skydds- eller säkerhetsåtgärd har vidtagits på tomten. Förslaget föranleder ändringar i 4 kap. 12 och 14 §§ plan- och bygglagen (2010:900).

Förvaltningens synpunkter:

Förvaltningen välkomnar utredningens förslag att kommunerna inom den fysiska planeringen ges möjlighet att bestämma sådana skyddsåtgärder som behövs för att skydda havs och vattenmiljön. Förslaget skulle åtgärda det glapp i hanteringen av framförallt miljö kvalitetsnormer för vatten som idag finns mellan miljöbalken och PBL.

Dagens reglering innebär att kommunerna i den fysiska planeringen åläggs ett ansvar i fråga om miljö kvalitetsnormer för vatten, som lagstiftaren inte har givit kommunerna förutsättningar att uppfylla.

Även om 2 kap. 10 § PBL kräver att en kommun måste kunna visa att detaljplan är förenlig med miljö kvalitetsnormerna för vatten enligt 5 kap. miljöbalken, så innebär PBL:s konstruktion att kommunerna saknar möjlighet att fatta de beslut som krävs.

En kommun får endast besluta om planbestämmelser som har stöd i 4 kap. PBL. Det innebär att många av de åtgärder och förutsättningar som krävs för att detaljplanen ska vara förenlig med 2 kap. 10 § PBL istället kommer att återfinnas i planbeskrivningen med tillhörande dagvattenutredning. Detta får till följd att prövningen av en detaljplans förenlighet med miljö kvalitetsnormer för vatten måste göras i förhållande till ett underlag som inte är tvingande vid lovgivningen, och kommer att bygga på åtgärder som i många fall riskerar att aldrig genomföras. Det medför i sin tur att genomförandet av en detaljplan, det vill säga beslut om bygglov, i sig kan medföra en otillåten försämring av en miljö kvalitetsnorm, eller i vart fall bidra till att äventyra att normen inte kommer att kunna följas, utan att det finns några rättsliga hinder mot beslutet. Detta är ett problem som återkommande har uppmärksammats under en längre tid, bland annat av nämnden i en skrivelse till Boverket den 7 oktober 2019 (Dnr 2019–15964).

Utredningens förslag innebär nu att kommunerna i 4 kap. PBL ges ett sådant verktyg som saknats, varför förvaltningen välkomnar förslaget som sådant.

Förvaltningen anser dock att det är behovs ett resonemang kring vilka problem eller situationer som motiverar förslaget eller vad det är för skyddsåtgärder som man har tänkt sig att bestämmelsen ska träffa. Avsaknaden av en förklarande motivering och författningskommentar gör att förslaget blir otydligt.

Förslaget löser inte heller problemet med lovgivning baserat på gamla detaljplaner där miljö kvalitetsnormerna för vatten inte har hanterats. Lagstiftarens nuvarande lösning på detta problem, att gamla planer ska upphävas eller ändras med hänsyn till 2 kap 10 § PBL, är inte tillräcklig; särskilt inte då det inte finns något krav på kommunen att ompröva eller ändra en gammal detaljplan om den inte är förenlig med 2 kap. 10 § PBL. Även detta problem finns beskrivet i nämndens skrivelse till Boverket.

Kapitel 21 Kusthavet – där alla vill vara – Avsnitt 21.10.6 Strandskyddet är särskilt viktigt i grunda kustområden

Utredningens förslag:

- att strandskyddets syfte 7 kap. 13 § i punkten 2 ska förtydligas så att det framgår att bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten, också innebär att uppnå och bibehålla god miljöstatus enligt havsmiljöförordningen

(2010:1341) och god ekologisk och kemisk status enligt vattenförvaltningsförordningen (2004:660),

Förvaltningens synpunkter:

Förvaltningen ställer sig positiv till utredningens målsättning att stärka strandskyddet. Det är även positivt att utredningen lyfter fram att miljö kvalitetsnormerna är av betydelse vid en prövning av strandskyddsdispens. Det föreslagna tillägget i 7 kap. 13 § miljöbalken bedöms därför inte medföra någon ändring i sak och förvaltningen ser inte heller något behov av att förtydliga bestämmelsen. Förändringen upplevs mot denna bakgrund inte som ändamålsenlig eftersom den snarare gör bestämmelsen otydlig, och därmed snarare skulle försvaga strandskyddet än stärka det. Enligt förvaltningens uppfattning skulle ett motsvarande förtydligande kring strandskyddets intressen istället mer lämpligen kunna göras införas i 7 kap. 25 § MB om intresseprövningen, eller möjligen i en egen bestämmelse under samma rubrik.

Kapitel 22 Havsmiljödata – Avsnitt 22.7.3 Ändring i Kustbevakningens instruktion

Utredningens förslag:

- att Kustbevakningen ska rapportera till Havs- och vattenmyndigheten när de i sin tillsyns- och övervakningsverksamhet upptäcker avfall, marint skräp eller annan negativ påverkan i havsmiljön som inte är försumbar.

Förvaltningens synpunkter:

Förvaltningen stödjer förslaget om att Kustbevakningen får rapporteringsskyldighet när de påträffar föremål som utgör en ej försumbar skada på den marina miljön. Vidare anser förvaltningen att Kustbevakningens ansvar även bör omfatta hantering av externa anmälningar om marint skräp. Idag finns det ingen tydlig kanal för att anmäla mer omfattande marint skräp och här ser förvaltningen en stor vinst om Kustbevakningen, som har en etablerad ledningscentral, kan ta emot och rapportera/hantera det skräp som allmänheten eller andra aktörer påträffar.

Kapitel 24 Effektivare myndigheter i offentligt havsmiljöarbete – Avsnitt 24.3. Myndigheternas eget regelförändringsarbete

Förvaltningens synpunkter:

Avsnittet bör kompletteras med kommunalt perspektiv. Kompletteringen kan exempelvis innefatta svar på frågor såsom: Hur och genom vilka kanaler kan kommunerna föra fram behov av regelländringar? Ska det ske direkt till myndigheterna eller ska SKR involveras?

Stadsbyggnadsnämnden

Stadsbyggnadsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 15 april 2021 att överlämna kontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen från kommunstyrelsen.

Stadsbyggnadskontorets tjänsteutlåtande daterat den 18 mars 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsbyggnadskontorets mer allmänna bedömning är att betänkandet på ett värdefullt sätt lyfter fram angelägna behov inom miljömålsarbetet. Det är positivt med ambitionen om ökad helhetssyn och samverkan kring havsmiljöfrågorna. Från kommunalt håll har länge framförts att ansvarsfördelning, beslutanderätt och organisering av såväl vattenförvaltningen som havsmiljöarbetet inte hänger ihop och fungerar på ett bra sätt. Det är bra att ett ekosystembaserat angreppssätt med ett källa-till-hav perspektiv är i fokus för de förslag som lämnas i betänkandet. Det är i linje med hur stadens vattenarbete sedan länge bedrivs. Betänkandets förslag om att stärka kommunernas bestämmanderätt i plan- och bygglagen är intressant. Det skulle ge kommunerna bättre verktyg att motverka föroreningar i hav och vatten. Möjligheten att koppla kravet på förebyggande åtgärder eller skyddsåtgärder i

detaljplan till efterföljande lovprövningar skulle ge kommunerna ett bättre sammanhängande system att tillämpa. Förslaget om att förtydliga kommunernas planeringsansvar för kustvattenområden och att bättre knyta samman översiktsplaneringen med havsplaneringen är också bra.

Kontoret ser positivt på förslaget om att förtydliga strandskyddets syfte i miljöbalken genom att införa att havsmiljöförordningen och vattenförvaltningsförordningen ska tillämpas även vid strand-skyddsdispenser. Det kan finnas åtgärder som kan motverka förordningarnas syften och som kräver strandskyddsdispens men inte anmälan eller tillstånd för vattenverksamhet.

Kontoret anser att det är bra att betänkandet lyfter fram behovet av bättre kunskapsunderlag. Underlagen behöver vara tillförlitliga och uppdaterade samt framställas i en användbar geografisk skala. Kontoret delar uppfattningen att det behövs bättre vägledning för tillämpningen av miljökvalitetsnormer. Det skulle ge bättre förut-sättningar för att kvalitetssäkra beslut och säkerställa samstämmiga bedömningar över hela landet. Det nya etappmålet om återföring av växtnäringssämnen är intressant men kontoret skulle gärna se en mer utvecklad konsekvensbedömning och samhällsekonomisk analys.

Trafikkontoret

Trafikkontorets tjänsteutlåtande daterat den 14 april 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Stockholms stad har endast ett begränsat område som kan betraktas som havsområde. Det handlar främst om Strömmen som också till stora delar utgörs av hamnområde och en övergångszon mellan sötvatten från Mälaren och Strömmen som är en del av Östersjön. Därför berörs trafikkontoret inte direkt av huvuddelen av betänkandet. Det finns dock delar som har betydelse då verksamheter och markanvändning på land i staden påverkar havet indirekt. Trafikkontorets synpunkter fokuserar främst på de delar av förslagen som berör kontorets verksamhet men även vissa andra delar.

Trafikkontoret anser att viljan att skapa en mer sammanhållen havspolitik är bra. Frågor av betydelse för kommunerna som t.ex. arbetet med klimatanpassning som har betydelse för havet tas upp i beskrivande och förklarande text men utan att några konkreta förslag eller kopplingar tas upp vilket är synd. Huvuddelen av betänkandet fokuserar på miljökvalitetsmålen Hav i balans och levande skärgård och till delar på målet Ingen övergödning.

Uppfyllandet av det ena målet får anses vara en förutsättning för att kunna nå det andra och tvärt om. Kopplingarna mellan olika miljökvalitetsmål bör förstärkas och tydliggöras för ett effektivare arbete med en förbättrad havsmiljö. Vidare föreslås att ansvaret för genomförandet av miljökvalitetsmålet Ingen övergödning förs över till Jordbruksverket. Detta förslag kan innebära en målkonflikt då Jordbruksverket också har i uppgift att främja ett konkurrenskraftigt Svenskt jordbruk. Trafikkontoret ser också positivt på förslaget om att analysera effekter av icke-försämringskravet i miljöbalken som är ett resultat av den s.k. Weserdomen.

Synpunkter på betänkandets förslag och angreppssätt

Betänkandet har tagit fasta på några grundprinciper som genomsyrar skrivelsen. Dessa är; ekosystemansatsen och ekosystembaserad förvaltning samt kopplingen mellan havet och klimatförändringen som orsakar försurning av haven.

Trafikkontoret anser att det kan vara lämpligt att utgå från dessa grundprinciper men att det kan vara svårt att tillämpa dessa principer i verkligheten och att en betydligt högre konkretiseringsnivå för hur dessa angreppssätt kan tillämpas vore värdefullt. Kopplingen mellan havet och klimatförändringen är dock tydlig och mer av ett faktum än en princip. Att basera förslaget på en ny havsmiljölag på en princip eller ett arbetssätt kan framstå som lite vågat med tanke på att mycket återstår att klargöra kring ekosystemansatsen. Därför vore vägledning för hur detta är tänkt att gå till värdefull.

Angående förslaget om bildandet av en tvärvetenskaplig expertgrupp som kan ta fram analyser och bedömningar anser trafikkontoret att tanken med en sådan grupp är tilltalande men att den bör utvärderas med tanke på att expertkompetens redan finns på myndigheter, universitet och institut samt arbetet inom de regionala havskonventionerna HELCOM och OSPAR. Rimligen kan de analyser och bedömningar som efterfrågas tas fram inom ramarna för dessa med rätt styrning. En sådan grupp eller myndighets uppdrag bör också utredas med tanke på att liknande uppgifter idag utförs inom regeringsuppdrag och utredningar. Trafikkontoret kan instämma i många av förslagen som har ett framåtsyftande och stödjande fokus för havsmiljöarbetet. Det är dock svårt att, i detta skede, bedöma konsekvenser av förslagen som ofta är på en generell nivå i form av instruktioner till myndigheter gällande finansiering och ansvar. Flera av förslagen är av administrativ karaktär och innebär förändrade arbetsätt och uppdrag för myndigheter. Vad de föreslagna förändringarna förväntas få för resultat och effekt för Havsmiljön beskrivs inte så utförligt. Beredningen konstaterar också att det saknas forskning och kunskap inom flera olika områden som är väsentliga för att vidta rätt åtgärder för att kunna nå miljökvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård. Detta instämmer kontoret i.

Betänkandet kunde vara mer konkret kring hur förslagen är tänkta att förhålla sig till andra befintliga processer, förslag från andra utredningar och arbeten, både nationell men också internationellt. Trafikkontoret anser att de konkreta förslag som läggs gällande samordning och harmonisering av EU-direktiv som vatten- och havsförvaltningen är positiva och att de kommer att bidra till ett effektivare och mer ändamålsenligt arbete. Kontoret menar också att förslaget om att länsstyrelserna får en tydligare och mer utpekad roll i åtgärdsarbetet är positivt. Detta kan bidra till ett mer regionalt och lokalt förankrat arbete för havsmiljön.

Konsekvensanalys av förslagen

Betänkandet ska ses som en strategi. Samtidigt föreslås skarpa ändringar i lagstiftning och ett förändrat arbetsätt för många myndigheter. Generellt beskrivs konsekvenser av förslagen endast på ett övergripande sätt kopplat till respektive berörd myndighet. Kostnader och effekter av förslagen redovisas endast översiktligt av förklarliga skäl men en tydligare koppling till hur de olika förslagen bidrar till en förbättrad havsmiljö hade varit önskvärt. Flera av förslagen innebär i sig förslag och förändringar som, i ett senare skede, kan bidra med kunskap om konsekvenser och effekter. I dessa fall är det svårt att beskriva konsekvenserna för havsmiljön i detta skede.

Stockholm Vatten och Avfall AB

Stockholm Vatten och Avfall AB:s yttrande daterat den 31 mars 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Stockholm vatten och Avfall (SVOA) anser att utredningen är en bra och omfattande sammanställning av vad som skett de senaste åren inom svensk havs- och vattenförvaltning. Nedan följer synpunkter på relevanta delar som kan beröra SVOA:s verksamhet.

Sammanfattning (sid 46)

I stycket *"Ändringar i myndigheters ansvar och beslutsfattande"* står *"Havs- och vattenmyndigheten föreslås få ansvar för hela den akvatiska miljöövervakningen, även miljögifter och undervattensbuller."* SVOA anser att det är olämpligt att föra över ansvaret för miljögiftsövervakning till Havs- och vattenmyndigheten (HaV), då miljögifter är ett komplext och komplicerat område som därför behöver en stark nationell samordning – i allt från vilka databaser som ska användas till hur dessa ska byggas upp. När det kommer till kemiska föreningar och hur dessa ska tolkas och vilka föreningar som ska övervakas, behöver vi ha en samlad nationell expertis som samarbetar. Att lägga över ansvaret på HaV vore att splittra arbetet och försena det arbete och den myndighetssamverkan som redan pågår inom området. För att säkerställa en samlad nationell kompetens av miljögiftsövervakningen i samhället bör ansvaret ligga på en enda myndighet. Land och hav sitter ihop i ett gemensamt

system där miljögifter ofta kommer från land. Ansvaret för miljögiftsövervakningen bör därför ligga kvar på Naturvårdsverket som då kan få den samlade bilden.

1.4 Förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen {2010:900; sid 55}

SVOA välkomnar de förslag till ändringar i Plan- och Bygglagen till att även innefatta havs- och vattenmiljön. Det vore dock önskvärt med tydligare reglering av högsta tillåtna värden för föroreningar och flöden via dagvatten i en detaljplan.

3.3 Styrningen av havsmiljöarbetet står inför stora utmaningar (sid 138)

SVOA instämmer i bilden som ges i stycket "*Kommunerna ges ett stort ansvar men med lite stöd*" beträffande att det finns behov av ett robust stöd från nationella myndigheter och länsstyrelser.

6.12.2 Direktiv om deponering av avfall (sid 235)

Under tredje stycket uppges att "*Kommunalt avfall kan gå till deponier för icke-farligt avfall*". Skrivningen skulle kunna tolkas som att kommunalt avfall endast kan gå till deponier för icke-farligt avfall vilket inte är korrekt.

14.1.1 Vad kostar det att åtgärda övergödningen? (sid 522) och 14. 7 Fosfor och kväveflöden - källor till övergödning (sid 551)

Det skrivs att källor som framför allt bidrar till övergödning är jordbruk, enskilda avlopp, avloppsreningsverk, tätorter via dagvatten, industrier och skogsbruk, samt att sjöfarten även har betydelse för kväveutsläpp till luft. Texten skulle kunna kompletteras med att betydande källor i tätorter även kan vara bristfällig avledning av avloppsvatten (exempelvis på grund av trasiga ledningar, felanslutningar, bräddningar etc).

14.10.1 Vad kostar det att åtgärda övergödningen? (sid 574)

Den kostnad som nämns för att täcka åtgärdsbehovet under förvaltningscykeln 2021- 2027 är troligen rejält underskattad. Kostnaden är betydligt högre än 6,85 miljarder kronor. Enbart de åtgärder för kommunal vatten- och avloppsförsörjning som nämndes i Vattenmyndighetens förslag till åtgärdsprogram, uppgår till flera miljarder kronor. Som ett exempel kan nämnas att genomförandet av åtgärder som möter betingen för att uppnå MKN för Stockholms stads och Huddinge kommuns berörda vattenområden bedöms ligga i storleksordningen 1,5-2,5 miljarder kronor.

14.13.2 Avloppsslam är en resurs för återföring av fosfor och kväve (sid 605)

Liksom framgår av utredningens referat av slamutredningen (SOU 2020:3) kan fosfor återvinnas ur slam, men mullämnena och andra makronäringsämnen förloras med tillgänglig teknik. I dagsläget är det endast slamspridning på åkermark som på ett tydligt sätt återför såväl fosfor som andra näringsämnen och kol till kretsloppet. Enligt SVOA:s erfarenhet är det ofta just slammets innehåll av mullämnena som gör lantbrukare intresserade av slamm.

14.13.3 Dagvatten (sid 607) och 14.13.4 Läckande ledningsnät och bräddningar (sid 608)

Möjligheter att som VA-huvudman ställa kvalitets- och flödeskrav i befintlig miljö på uppströms liggande fastigheters dagvattenhantering är bristfälliga. Utan bättre styrmedel för detta riskerar åtgärder för exempelvis att minska fosforbelastningen via dagvatten att försvåras. Förbättrad tillsyn av avloppsledningsnät och dess anläggningar samt förbättrad egenkontroll av fastighetsägares avloppsinstallationer är dessutom sannolikt kostnadseffektiva verktyg för att minska utsläpp av bland annat näringsämnen.

14.13.4 Läckande ledningsnät och bräddningar (sid 608)

Läckande ledningsnät och bräddningar lyfts fram som en källa till läckage av fosfor och kväve till vatten, men omfattningen är svår att uppskatta. SVOA håller med om att omfattningen av läckande ledningsnät är svår att uppskatta och vi har indikationer på att vår egen miljöpåverkan kan vara större än vi tidigare bedömt. SVOA erfar att det kan vara svårt att finna lämpliga åtgärder i syfte att komma tillrätta med utsläppen från ledningsnäten då orsakerna kan vara många, såsom exempelvis bristande kondition eller felanslutningar. Med ett ökat fokus på föroreningsinnehåll snarare än utsläppet

volym upplever vi att vi får ett bättre beslutsunderlag för vilka åtgärder som ger störst samhällsnytta.

SVOA vill också ge stöd till det utredningen beskriver att investeringsbehovet av infrastrukturen är stor och att det inte enbart handlar om finansiella lösningar utan att det är komplexa samhällsfrågor.

Utredningen använder begreppet bräddning. Här ser SVOA att det kan finnas behov av att definiera begreppet. Exempelvis definierar 2 § NFS 2016:6 bräddat avloppsvatten som "Orenat eller ofullständigt renat avloppsvatten som släpps ut från ledningsnät eller avloppsreningsanläggning och som inte leds via den provtagningspunkt som används för behandlat utgående avloppsvatten och som därför omfattas av kraven på kontroll i 11-12 §§." En annan vanligt definition är att bräddning avgränsas till utsläpp av avloppsvatten som orsakas av hydraulisk överbelastning på grund av regn, och således inte omfattar nödutsläpp orsakade av driftstörningar.

14.16.2 Utveckling av teknikförfosfor och kväveåterföring från slam (s. 617)

SVOA bedömer att tekniker för utvinning av kväve ur koncentrerade strömmar kan bli nödvändiga för att vi ska klara kväveåtervinningsmålen på lång sikt. I första hand kan teknikerna bli aktuella för oss i nya stadsområden med sorterande system exempelvis *Norra Djurgårdsstaden* där vi ska bygga en pilotanläggning. På längre sikt kan utvinning ur exempelvis rejektvatten från rötslamavvattning vara ett alternativ, men då krävs att tekniken är färdigutvecklad och testad i pilotskala. I stora anläggningar är det dessutom oerhört långa ledtider för implementering. Det är därför viktigt att frågan lyfts och teknikerna utvecklas men det är också viktigt med ett fortsatt brett perspektiv där olika möjligheter för återföring av kväve utreds så att branschen inte låser in sig i en typ av tekniklösning. SVOA är beredd att bidra till teknikutvecklingen.

14.18.1 Ett helhetsgrepp på styrmedel och åtgärder för att nå Ingen övergödning (sid 629)

SVOA delar Miljömålsberedningens uppfattning om att arbetet för att minska problemen med övergödningen av kust och hav, och även inlandsvatten, behöver stärkas och samordnas. Vi ställer oss bakom den generella inriktningen att göra detta genom att:

1. styra mot cirkulära flöden av fosfor och kväve,
2. öka återföringen av och effektiviteten vid användningen av växtnäringssämnen,
3. stärka åtgärdsarbetet för att minimera tillförsel av fosfor och kväve till vatten och hav, samt
4. utveckla kust- och havsmiljöförvaltningen för att minska effekterna av övergödningen på arter och livsmiljöer, snabba på återställningstakten och öka havets resiliens.

14.18.2 Mål för minskad övergödning (sid 638)

Det behöver säkerställas att icke jordbruksrelaterade övergödningsspåren också fångas upp om Jordbruksverket tar över ansvaret för miljökvalitetsmålet *Ingen övergödning*. En tät kontakt med andra myndigheter och verksamhetsutövare krävs för att hantera åtgärder för att minska näringsbelastningen. Andra källor utöver jordbruksverksamhet är exempelvis avlopp, dagvatten, industrier och avrinning från skog. Då källorna till övergödning är fler än jordbruket, så är det troligen bättre om ansvaret inte flyttas till en sektorsmyndighet utan ligger kvar på Havs- och vattenmyndigheten.

14.18.3 Öka återföringen av fosfor och kväve (sid 644)

SVOA välkomnar att Miljömålsberedningen föreslår etappmål om ökad återföring av både fosfor och kväve från avlopp till livsmedelsproduktion (s. 648). Som påtalades ovan (avseende avsnitt 14.13.2) är även slammets innehåll av mullämnen en värdefull resurs. Målet innebär att till 2030 ska den ökade resurshushållningen och återföringen av använt fosfor och kväve till livsmedelsproduktionen vara att "minst 50 procent av fosfor och 15 procent av kväve från avlopp återförs". Det är bra att målet utgår från näringen i avlopp (och inte i slam) och att det betonar "återförs" (och inte återvinns), då det förra ger en teknikneutralitet och det senare tar fasta på att näringen inte bara samlas upp utan även nyttiggörs.

Det är otydligt om etappmålet ska nås genom successiva krav på huvudmän för allmänna avloppsanläggningar som betjänar fler än 20 000 pe som slamutredningen föreslår, eller om målet ska vara ett nationellt mål. Miljömålsberedningen tar i målnotiven fasta på slamutredningens förslag, som inledningsvis avgränsar måldiskussionen till att avse den avloppsnäring som når de större reningsverken (SO 000 pe). SVOA har idag ett internt mål att minst 80 procent av fosfor i slam ska återföras till jordbruksmark. Beroende på hur etappmålet ska uppfyllas, torde det finnas utrymme för höjd ambitionsnivå i etappmålet. Den föreslagna kväveåterföringsnivån är välavvägd och torde under goda förutsättningar kunna nås med enbart slamgödsling. Se även vår kommentar till avsnitt 14.16.2, ovan. Dessvärre kan man inte förrådgödsla med kväve som man kan med fosfor och vi undviker högre ammoniumhalter än 1,5 procent av TS i slammet, då det kan innebära att ammonium begränsar slamgivan under framförallt hästspredningen. Sammanfattningsvis är det viktigare att det blir ett etappmål än den exakta siffran på det. Vi delar Miljömålsberedningens uppfattning om att målnivån bör ses över senast 2025 så att den då eventuellt kan sättas högre.

15.8.3 Kommunala avloppsreningsverk renar inte allt (sid 726) och 15.9.6 Ett fortsatt åtgärdsarbete motfarliga ämnen och läkemedelsrester i avloppsvatten (sid 737)

Miljömålsberedningen lyfter vikten av att beakta och kanske omvärdera olika intressen i förhållande till läkemedel; såsom att ställa deras nytta mot deras negativa miljöpåverkan, men också att väga behovet av läkemedelsrestrening i reningsverk mot andra miljökonsekvenser som påverkan på energianvändning och klimat samt kostnader. SVOA välkomnar de satsningar på teknikutveckling som nämns och passar på att påminna om att det är viktigt att bidrag tillgängliggörs under lång tid för att undvika forcerade och därmed kanske mindre effektiva satsningar. SVOA tillstyrker därmed förslaget om att förlänga bidragstiden för läkemedelsrestrening till 2030.

Med ovan sagt, vill vi tillägga att svenska kommunala avloppsreningsverk normalt har olika typer av miljöfarliga verksamheter anslutna till spillvatten nätet. Otillåtna utsläpp kan orsaka olika problem för va-huvudmannen och/eller det kommunala reningsverket såsom tillförsel av:

- föroreningar som genererar stopp i det kommunala spillvatten nätet med bräddning till recipient som följd
- föroreningar som påverkar processerna i reningsverket negativt vilket kan
- resultera i ökade utsläpp till recipienten
- svårnedbrytbara föreningar som passerar reningsverket utan att brytas ned
- alltför kallt och/eller rent vatten vilket kan påverka reningseffekten och resultera i ökade utsläpp till recipienten.

VA-huvudmannen/reningsverket saknar i regel rådighet över om en verksamhetsutövare aktivt eller genom försumlighet tillför oönskade föroreningar till spillvatten nätet. Den anslutna verksamheten kan därför indirekt innebära att miljökvalitetsnormerna i det kommunala reningsverkets utsläppspunkt inte kan följas. Därför behöver ett så kallat uppströmsarbete bedrivas mot de anslutna verksamheterna. Ett väl fungerande uppströmsarbete på spillvatten nätet är beroende av ett tätt och proaktivt samarbete mellan miljötillsynsmyndighet och va-huvudman/reningsverk. Spillvattenperspektivet behöver alltid beaktas när en miljöfarlig verksamhet prövas med stöd av miljöbalken. Det kan exempelvis finnas ett behov av att myndigheten ställer krav på att en enskild verksamhet installerar lokal reningsteknik innan utsläpp till det kommunala spillvatten nätet tillåts.

21.10.11 Återvinning av fritidsbåtar, Havs- och vattenmyndighetens skrotningspremie (sid 1212)

SVOA ser positivt på att ett producentansvar för fritidsbåtar utreds. Bolaget vill dock framhålla att det under beskrivningen av skrotningspremien anges att den kan nyttjas för transport till och sanering vid en återvinningscentral. SVOA vill framhålla att termen bör vara återvinningsanläggning eller behandlingsanläggning för avfall. Återvinningscentral används som begrepp normalt för kommunernas anläggningar avsedda för insamling av grovavfall och har normalt inte tillstånd för att behandla avfall. I vissa fall kan återvinningscentraler vara samlokaliserade med andra återvinningsanläggningar men en fristående återvinningscentral är

normalt vare sig logistiskt eller tillståndsmässigt lämplig för att hantera eller demontera båtar av de storlekar som premien avser.

22.1.4 Miljöövervakningsutredningen om miljöövervakningen (sid 1231}

Det är positivt att utredningen lyfter vikten av att datavärdar ska kunna ta emot recipientkontrolldata från alla aktörer.

22.4.13 Näringslivet ansvarar för recipientkontrollen (sid 1261}

Rubriken till detta stycke kan vara vilseledande, då det i många fall är kommunala bolag som ansvarar för den samordnade recipientkontrollen i ett avrinningsområde. I exempelvis Stockholms skärgård är SVOA ansvarig för den samordnade recipientkontrollen som bedrivs i samverkan med Käppalaförbundet, Roslagsvatten och kommunerna runt innerskärgården.

I övrigt har Stockholm Vatten och Avfall inga synpunkter på Miljömålsberedningens förslag till strategi för förstärkt åtgärdsarbete för att bevara och hållbart nyttja hav och marina resurser. Betänkandet innehåller en mycket genomarbetad och gedigen kunskapsöversikt för både internationell och nationell nivå, vilken ger ett utmärkt avstamp mot föreslagna förändringar.

Stockholms Hamn AB

Stockholms Hamn AB:s yttrande daterat den 6 april 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Stockholms Hamnar ser fördelar med en strategi för ett förstärkt åtgärdsarbete för att bevara och hållbart nyttja hav och marina resurser, så att uppställda miljö kvalitetsmål ska kunna nås. Sjöfarten har en viktig roll i arbetet för en hållbar havsmiljö och minskad påverkan på marina ekosystem.

Stockholms Hamnar konstaterar att betänkandet tar ett helhetsgrepp kring havsmiljön, men Hamnen tar inte ställning till samtliga förslag i betänkandet. Med utgångspunkt i de förslag som lämnas angående sjöfarten och hamnarnas roll vill Stockholms Hamnar framhålla följande:

Stockholms Hamnar ser positivt på att betänkandet har identifierat ett behov av utökad kunskapsinhämtning och analys när det gäller sjöfartens samlade miljöpåverkan. Detta omfattar till exempel området undervattensbullen.

Viktiga utgångspunkter för det fortsatta arbetet bör, enligt Stockholms Hamnar, vara att åtgärder som hindrar fartyg att anlöpa en hamn ska vara icke-diskriminerande och att konkurrensen för rederibranschen inte ska bli snedvriden. Det förslag i betänkandet som handlar om möjlighet till reglering av och restriktioner för kommersiell sjöfart i eller nära kustområden med höga naturvärden, måste därmed vägas mot ambitionen att flytta över transporter från vägtrafik till sjöfart.

Avseende utsläpp av tvättvatten från skrubbrar anser Stockholms Hamnar att försiktighetsprincipen bör tillämpas, dvs. bara en risk för att utsläpp av tvättvatten från skrubbrar innebär miljöproblem i vatten, bör leda till att utsläppen regleras. Stockholms Hamnar betonar vikten av att likartade regler gäller i hela Östersjöområdet, då olika regler skulle kunna förändra konkurrenssituationen och påverka trafiken till och från vissa hamnar och mellan Östersjöländer i alltför stor utsträckning. Stockholms Hamnar bedömer att strängare regler för utsläpp av tvättvatten troligen kommer att leda till att större mängder skrubberester behöver omhändertas via hamnarna. Hamnarna behöver få långsiktiga förutsättningar att säkerställa tillräcklig kapacitet för omhändertagandet, där ökade kostnader för mottagningsutrustning och hantering beaktas.

Betänkandet bedömer att hamnavgifterna kan användas som ett viktigt styrmedel för minskad påverkan på havsmiljön från sjöfarten. Stockholms Hamnar har sedan länge arbetat med miljörabatter på hamnavgifterna, som ett incitament för sjöfartskunderna att förbättra fartygens miljöprestanda. Stockholms Hamnar delar betänkandets bedömning att hamnavgifterna även fortsättningsvis kan användas som ett verktyg för att minska påverkan på havsmiljön från sjöfarten, men för en s.k. allmän hamn är det inte möjligt att införa

tvingande styrmedel. Stockholms Hamnar ser fördelar med en strategi för ett förstärkt åtgärdsarbete för att bevara och hållbart nyttja hav och marina resurser, så att uppställda miljö kvalitetsmål ska kunna nås. Sjöfarten har en viktig roll i arbetet för en hållbar havsmiljö och minskad påverkan på marina ekosystem.